KRONIKK

Å løfte fram Bibelens budskap om oppreisning for de nedbøyde, rettferdighet for undertrykte og forsoning mellom fiender vil alltid møte motstand. Reaksjoner kommer særlig dersom man i Israel/Palestina-konflikten søker å la seg inspirere av Jesu utfordrende budskap og livseksempel.

Sabeel: Ikke-vold for rettferdig fred

HANS MORTEN HAUGEN
cand.pol., dr.jur., professor, Diakonhjemmet Høgskole, leder av Sabeels venner i Norge

En av dem som kritiseres for å støtte det palestinske folket er tidligere erkebiskop i Cape Town, Desmond Tutu. Tutu er det palestinske senteret Sabeel (arabisk for «vannkilde» og «vei») sin høye beskytter. Sabeel omtales av sine kritikere som ledende i å påvirke vestlige kirkers holdning til staten Israel.

Sabeels grunnlegger og tidligere direktør, Naim Ateek, er anglikansk prest, og har skrevet bøkene «A Palestinian Christian Cry for Reconciliation» (2008) og «Justice and Only Justice: A Palestinian Theology of Liberation» (1989), og er medredaktør for flere bøker fra Sabeels internasjonale konferanser. Han står også bak pamflettene «A Call for Morally Responsible Investment: A Nonviolent Response to the Occupation» og «Suicide Bombers: What is Theologically and Morally Wrong with Suicide Bombings? A Palestinian Christian Perspective.»

Jeg har vært leder av Sabeels venner i Norge i snart ti år. Dette betyr ikke at jeg er enig med alt Naim Ateek skriver. Han skriver symbolladet og allegorisk. Jeg forsøker å beskrive virkeligheten med mitt begrepsapparat, uten å søke å sammenligne en form for undertrykkelse med en annen. Ateeks viktigste bidrag er å hjelpe meg og mange andre i å finne og spre bibelske tekster om Guds universelle frelsesplan.

Noe av kritikken mot Ateek har han selv imøtegått, i Huffington Post 16. mars 2012 («For a Just and Lasting Peace in God's Land»). Han understreker at Det gamle testamentet beveger seg i retning av å bli mer universalistisk og rettferdighetsorientert. Ateek verdsetter jødedommen, men kritiserer sionismen og den israelske okkupasjonen. Dette er ikke uttrykk for anti-semittisme. Han tar avstand fra dem som misbruker korsfestelsessymbolikk. Mange mener slik symbolikk blir for sterk.

Kritikken mot Ateek kommer særlig fra International Christian Embassy in Jerusalem (ICEJ). David Parsons anklager i intervjuet «Israel and Christians» Ateek indirekte, som «nøkkelpersonen» i palestinsk frigjøringsteologi. Parsons hevder at frigjøringsteologi generelt brukes til å forsvare vold, at den palestinske versjonen brukes til å forsvare selvmordsbombere, og at Jesu jødiskhet fornektes.

Ateek tar klar avstand fra selvmordsbombing, men han forsøker å forstå hvorfor noen velger å sprenge seg selv – og ta andre med seg i døden. Ateek har understreket – i intervjuet A journey of justice, a journey of faith fra 2001 – hvordan Israel lettere kan forsvare sin voldsbruk dersom den palestinske motstanden er voldelig.

Til punktet om Jesu jødiskhet vil jeg gi Parsons rett: Jeg har tidligere (Vårt Land 5. mars 2015) kritisert dem som underkjenner Jesu jødiskhet. Når Ateek i 2008-boken skriver at Jesus var en «palestiner som levde under en okkupasjon» er dette feil. Selv om navnet «Palestina» var i vanlig bruk i perioden også før Jesu tid, var det først i 135 at romerne etablerte provinsen Syria Palestina. På Jesu tid var Nasaret del av Galilea-provinsen og Jerusalem del av Judea-provinsen.

Ateek og Sabeel er også behandlet i Peter Pettit sitt kapittel i boken «Religious Stereotyping and Interreligious Relations» (redigert av Svartvik og Wirén, 2013). Pettit viser at Ateek gjør Jesu motstand mot samtidige autoriteter til et ideal, og at han maler dagens israelske maktelite med så bred pensel at det blir stereotypt. Dette minner, ifølge forfatterne, om kirkens antijudaistiske arv, som det er all grunn til å ta avstand fra.

Anklager om Sabeels antisemittisme kommer også fra organisasjoner som Komiteen for nøyaktig rapportering om Midtøsten i Amerika (Dexter Van Zile), senest i 2012 og fra enmannsorganisasjonen NGO Monitor, senest i 2015. Van Zile gir både Sabeel og Kirkenes Verdensråd negativ omtale, har omfattende kildebruk og gir mulighet for å etterprøve vurderingene. NGO Monitor sparer ikke på hyperlinker, og man kommer ofte til helt andre kilder enn det teksten indikerer.

Det er Sabeels antatte sentrale rolle i den kirkelige bevegelsen for såkalt «boikott, deinvestering, sanksjoner» (BDS) som er med på å forklare det jeg vil benevne hatet mot Sabeel. Det var først etter at pamfletten om moralske investeringer og Ateeks deltakelse under kirkelige generalforsamlinger som vedtok deinvestering i 2005 at Sabeel-kritiske publikasjoner begynte å komme. Symbolbruken som kritiseres (korsfestelse, Herodes og steinen foran Jesu grav) er fra 2000 og 2001.

Israelske myndigheter omtaler BDS-bevegelsen som en «strategisk trussel». Ifølge stopbds.com innebærer BDS en demonisering og delegitimering av staten Israel, blant annet ved å sammenligne med apartheid i Sør-Afrika, ved å gi Israel all skyld for konflikten, og ved å benekter jøders rett til selvbestemmelse ved å ikke anerkjenne Israel som en jødisk stat.

FRELSESPLAN: Jeg har vært leder av Sabeels venner i Norge i snart ti år. Dette betyr ikke at jeg er enig med alt Naim Ateek (bildet) skriver. Ateeks viktigste bidrag er å hjelpe meg og mange andre i å finne og spre bibelske tekster om Guds universelle frelsesplan, skriver Hans Morten Haugen. Foto: John Gelsvik

Denne karakteristikken mener jeg går for langt. Man kan støtte den delen av BDS som er knyttet til okkupasjonsvirksomhet, og BDS betyr ikke å demonisere, delegitimitere eller apartheidstemple staten Israel. Verken den overordnede BDS-strategien eller konkrete BDS-tiltak utfordrer eksistensen av staten Israel innenfor internasjonalt anerkjente grenser (1967-grensene).

Noen mener at Sabeel er et redskap for å styrke islam (!) eller underkjenne staten Israel. Islamkritikk er nødvendig, og jeg står for Israels rett til trygghet innenfor internasjonalt anerkjente grenser – med mulighet for kompromisser. Jeg står også for en palestinsk stat som er reelt likestilt med andre stater, og alle jøders og palestineres rett til trygghet og verdighet. Det er også dette menonittene og kvekerne bygger på i sin støtte til Sabeel.

> **Ateek verdsetter jødedommen, men kritiserer sionismen og den israelske okkupasjonen. Dette er ikke uttrykk for anti-semittisme.**

Disse to fredskirkene ses ellers i verden på som fredselskende, men Sabeel-kritikerne anklager dem for å fremme vold. De som støtter opp om slike vrangbilder gjør Israel/Palestina-konflikten en stor hjørnetjeneste.